

Prof. Dr.
Zehra ODYAKMAZ

Ümit KAYMAK

İsmail ERCAN

THEMIS

İDARİ YARGI

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM İDARENİN DENETLENMESİ

I. GENEL OLARAK	1
II. YARGI DIŐI DENETİM	2
A. İdari Denetim	2
1. Genel İdari Denetim	2
2. Özel İdari Denetim	4
B. Siyasal Denetim	11
1. Hükümetin TBMM Tarafından Denetlenmesi	11
2. Dilekçe Hakkı	12
C. Kamuoyu Denetimi	14
D. Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)	15
1. Genel Olarak	15
2. Tarihsel Gelişimi	15
3. Kamu Denetçiliği Kurumu	16
III. YARGI DENETİMİ	19
A. Genel Olarak	19
B. Yargı Denetiminde Uygulanan Belli Başlı Sistemler	20
1. Yargı Birliđi Sistemi	20
2. Yargı Ayrılığı Sistemi (İdari Yargı Sistemi)	20
C. Ülkemizdeki İdari Yargı Sistemi	21

İKİNCİ BÖLÜM İDARİ YARGI DENETİMİNİN KAPSAMI VE SINIRLARI

I. İDARİ YARGI DENETİMİNİN KAPSAMI	23
A. Genel Olarak	23
B. Yasama Kısıntıları	23
1. Kavram ve Tarihsel Süreç	23
2. Pozitif Hukukta Durum	24
C. Yargı Kısıntıları (Hükümet Tasarrufları)	29
II. İDARİ YARGI DENETİMİNİN SINIRLARI	30
A. Genel Olarak	30
B. Bağlı Yetki - Takdir Yetkisi Ayrımı	31
1. Bađlı Yetki	31
2. Takdir Yetkisi	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İDARİ YARGI ÖRGÜTÜ

I. GENEL İDARİ YARGI ÖRGÜTÜ	37
A. Danıştay	37
1. Daireler	38
2. Danıştay Genel Kurulu	41
3. İdari İşler Kurulu	42
4. İdari Dava Daireleri Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Kurulu	42
5. İçtihatları Birleőtirme Kurulu	44

6. Başkanlar Kurulu	44
7. Başkanlık Kurulu	45
8. Yüksek Disiplin Kurulu	46
9. Disiplin Kurulu	46
B. Bölge İdare Mahkemeleri	47
1. Genel Olarak	47
2. Kuruluşu	48
3. Örgütü, Organların Görevleri ve Çalışma Usulleri	49
4. Karşılaştırma: 6545 Sayılı Kanun'la Getirilen Yenilikler ve Kaldırılan Hükümler	52
C. İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri	52
1. Kuruluşu	52
2. Yapısı ve Görevleri	53
D. Nöbetçi Mahkemeler	54
1. Danıştayda	54
2. İdare ve Vergi Mahkemelerinde	55
II. ASKERİ İDARİ YARGI ÖRGÜTÜ	55
A. Daireler	56
B. Daireler Kurulu	56
C. Başkanlar Kurulu	57
D. Yüksek Disiplin Kurulu	57
E. Genel Kurul	58

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM İDARİ YARGI GÖREVLİLERİ

I. GENEL İDARİ YARGI GÖREVLİLERİ	59
A. Danıştay Personeli	59
1. Meslek Mensupları	59
2. Diğer Görevliler	62
B. Bölge İdare Mahkemesi Personeli	64
C. İdare Mahkemeleri ile Vergi Mahkemelerinin Personeli	64
II. ASKERİ İDARİ YARGI PERSONELİ	65
III. YARGICIN YASAKLILIĞI (ÇEKİNMESİ) VE REDDİ	66
A. Genel Olarak	66
B. Yargıcın Yasaklılığı ile Reddinin Karşılaştırılması	67
C. Hukuk Yargılamasında Yargıcın Çekinmesi ve Reddi	67
1. Yargıcın Yasaklılığı	67
2. Yargıcın Reddi	68
D. İdari Yargılamada Çekinme ve Ret	71
1. Danıştayda Çekinme ve Ret	71
2. Mahkemelerde Çekinme ve Ret	72
3. Çekinme ve Reddin Sonuçları	73

BEŞİNCİ BÖLÜM İDARİ YARGININ GÖREV ALANI

I. GÖREV KAVRAMI	75
II. İDARİ YARGININ GÖREV ALANININ ANAYASAL DAYANAĞI SORUNU	76
III. İDARİ YARGININ GÖREV ALANINI BELİRLEYEN ÖLÇÜTLER	77
IV. İDARİ YARGININ GÖREV ALANI DIŞINDA KALAN UYUŞMAZLIKLAR	78
A. Yasama ve Yargı İşlemleri	78
B. Adli Yargının Görev Alanına Giren Uyuşmazlıklar	79

1. Abonman Sözleşmeleri	79
2. İdari Para Cezaları	80
3. İdarenin Özel Kişilere Karşı Açtığı Davalar	86
4. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmelerinden Doğan Davalar	86
5. Kamu Görevlilerine Karşı Açılan Davalar	87
6. Tapu Siciliyle İlgili Davalar	88
7. Kamulaştırmadan Doğan Özel Hukuk Uyuşmazlıkları.....	89
8. Nüfus Kayıtlarına İlişkin Davalar.....	91
9. İcra ve İflas Dairesi Görevlilerinin Kusurlarından Doğan Tazminat Davaları	92
10. Hizmet Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklar.....	93
11. Fiili Yol (İdarenin Haksız Fiilleri)	93
12. İdareye Ait Taahhütlerinin Yaptığı Kazalardan Doğan Uyuşmazlıklar	95
13. Vakıf Üniversitelerine İlişkin Uyuşmazlıklar	97
C. Askeri İdari Yargının Görev Alanına Giren Uyuşmazlıklar	98
1. AYİM'in Görev Alanının Belirlenmesi	99
2. AYİM'in Görev Alanına İlişkin Örnekler	102
V. GÖREV VE HÜKÜM UYUŞMAZLIKLARI.....	104
A. Genel Olarak.....	104
B. Görev Uyuşmazlığı.....	107
1. Olumlu Görev Uyuşmazlığı.....	107
2. Olumlu Görev Uyuşmazlığının İkinci Türü	113
3. Olumsuz Görev Uyuşmazlığı	114
C. Hüküm Uyuşmazlığı.....	116
1. Genel Olarak	116
2. Koşulları	116
3. Hüküm Uyuşmazlığının Giderilmesi	116
D. Uyuşmazlık Çıkarılamayacak Durumlar	117
E. Uyuşmazlık Mahkemesi Kararlarını Bekletici Sorun Sayma	117
F. Uyuşmazlık Mahkemesi Kararlarının Sonuçları	118
1. Kararların Bağlayıcılığı.....	118
2. Kararların Kesinliği	118
3. Kararlar Arasındaki Çelişkilerin İlke Kararıyla Giderilmesi	118

ALTINCI BÖLÜM İDARİ DAVALAR

I. GENEL OLARAK	121
A. Edim (= Eda) Davaları	121
B. Tespit Davaları	122
C. Yenilik Doğuran (İnşai) Davalar	122
II. İDARİ DAVA TÜRLERİ	123
III. İPTAL DAVALARI.....	123
A. Genel Olarak.....	123
B. İptal Davasının Özellikleri	124
C. İptal Davasının Konusu	126
D. İptal Davasının Ön Koşulları	130
1. Mahkemeye İlişkin Ön Koşullar (Görev ve Yetki).....	130
2. Davanın Konusuna İlişkin Ön Koşullar	131
3. Davacıya İlişkin Ön Koşullar.....	132
4. Davalıya İlişkin Ön Koşullar	139
5. İptal Davasının Süresine İlişkin Ön Koşullar.....	141
6. İptal Davasının Biçimine İlişkin Ön Koşullar.....	141

E. İptal Davasının Esasa İlişkin Koşulları	141
1. Yetki Unsuru	143
2. Şekil Unsuru	145
3. Sebep Unsuru.....	146
4. Konu Unsuru	146
5. Amaç (Maksat) Unsuru	148
F. Yürütmenin Durdurulması.....	148
1. Genel Olarak	148
2. Hukuksal Niteliği	150
3. Koşulları	151
4. Yürütmenin Durdurulması Kararlarına İtiraz	154
5. Yürütmenin Durdurulması Kararının Sonuçları	155
6. Yürütmenin Durdurulması Kararı Verilemeyecek Durumlar.....	156
7. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde Yürütmenin Durdurulması	157
G. İptal Davasının Sonuçları	158
1. İptal Davasının Reddedilmesinin Sonuçları	158
2. İptal Davasının Kabul Edilmesinin Sonuçları.....	158
H. İptal Kararının Uygulanması	159
1. İdarenin Sorumluluğu	159
2. Kamu Görevlisinin Sorumluluğu	161
IV. TAM YARGI DAVALARI	161
A. Genel Olarak.....	161
B. Türleri	163
C. Tam Yargı Davasının Ön Koşulları.....	164
1. Mahkemeye İlişkin Ön Koşullar	164
2. Dava Konusuna İlişkin Ön Koşullar	164
3. Davacıya İlişkin Ön Koşullar	165
4. Davalıya İlişkin Ön Koşullar	166
5. Süreye İlişkin Ön Koşullar.....	166
6. Bıçime İlişkin Ön Koşullar	166
D. Tam Yargı Davasının Esasına İlişkin Koşullar	166
1. Kusurlu Sorumluluk (Hizmet Kusuru)	167
2. Kusursuz Sorumluluk	168
E. Tam Yargı Davasının Sonuçları	169
1. Davanın Reddinin Sonuçları	169
2. Davanın Kabulünün Sonuçları	170
F. Tam Yargı Davasında Verilen Kararların Uygulanması	170
V. İDARİ YARGIDA YER ALMAYAN DAVA TÜRLERİ	171
A. Temyiz Davaları	171
B. Yorum Davaları	171
1. Genel Olarak	171
2. Özellikleri	172
3. Pozitif Hukukumuzda Yorum Davasının Durumu	172
C. Tespit Davaları	173
1. Genel Olarak	173
2. Özellikleri	173
3. Koşulları	173
4. Türleri.....	173
5. Pozitif Hukukumuzda Tespit Davalarının Durumu	174

YEDİNCİ BÖLÜM İDARİ DAVALARIN AÇILMASI VE YÜRÜTÜLMESİ

I.	İDARİ DAVALARIN AÇILMASI	175
	A. Dava Dilekçesi	175
	B. Dava Dilekçesinde Gösterilmesi Gereken Hususlar	176
	1. Tarafların ve Varsa Vekillerinin veya Temsilcilerinin Ad ve Soyadları veya Unvanları ve Adresleri ile Gerçek Kişilere Ait Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası ...	176
	2. Davanın Konusu	177
	3. Davanın Nedenleri	178
	4. Davanın Dayandığı Kanıtlar	178
	5. Davaya Konu Olan İdari İşlemin Yazılı Bildirim Tarihi.....	179
	6. İstem Sonucu	179
	7. Diğer Hususlar.....	180
	8. Sonuç Olarak	180
	C. Dava Dilekçesinin Verileceği Yerler	181
	D. Dava Dilekçesinin Kaydı ve Dilekçeler Üzerine Uygulanacak İşlem	183
	E. Tarafların Kişilik ve Niteliğinde Değişiklik	184
	F. Aynı Dilekçe ile Dava Açılabilecek Durumlar	185
	1. Tek Dilekçe ile Birden Çok İdari İşleme Karşı Dava Açılması	186
	2. Birden Çok Kişinin Tek Dilekçe ile Dava Açması.....	187
	G. İslah	188
II.	İDARİ YARGIDA İLK İNCELEME	189
	A. Genel Olarak.....	189
	B. Dilekçeler Üzerine İlk İnceleme	190
	C. İlk İnceleme Üzerine Verilecek Kararlar	192
	D. İlk İnceleme Üzerine Verilen Kararlara Karşı Başvuru	193
	E. İlk İncelemeye Genel Bakış ve Örnek Olay	193
III.	TEBLİGAT VE CEVAP VERME	195
IV.	DURUŞMA	196
	A. İlk Derece Yargı Yerinde Duruşmaya Karar Verilmesi.....	196
	1. Tarafların İstemi Üzerine	196
	2. Yargı Yerinin Kararı Üzerine	197
	B. Temyiz ve İstinaflarda Duruşmaya Karar Verilmesi.....	197
	C. Duruşmaya İlişkin Diğer Hükümler	198
V.	DOSYALARIN İNCELENMESİ VE KARARA BAĞLANMASI	199
	A. Dosyaların İncelenmesi ve Karara Bağlanması	199
	B. Kararlarda Bulunması Gereken Hususlar	199

SEKİZİNCİ BÖLÜM İDARİ YARGIDA GÖREV VE YETKİ

I.	GÖREV.....	201
	A. Kavram	201
	B. Özellikleri.....	201
	C. İdari Yargı Sistemimizde Yer Alan Mahkemelerin Görevleri	202
	1. Danıştayın Yargısal Görevleri	202
	2. Bölge İdare Mahkemesinin Görevleri.....	205
	3. İdare Mahkemeleri ile Vergi Mahkemelerinin Görevleri	206
II.	YETKİ	207
	A. Kavram	207

B. Özellikleri.....	207
C. Genel Yetki Kuralı	207
D. Özel Yetki Kuralları.....	208
1. Kamu Görevlileri ile İlgili Davalarda Yetki.....	208
2. Taşınmaz Mallara İlişkin Davalarda Yetki.....	208
3. Taşınır Mallara İlişkin Davalarda Yetki	209
4. Tam Yargı Davalarında Yetki	209
5. Vergi Uyuşmazlıklarında Yetki	209
III. GÖREVSİZLİK VE YETKİSİZLİK HALLERİNDE YAPILACAK İŞLEMLER	210

DOKUZUNCU BÖLÜM İDARİ YARGIDA SÜRELER

I. GENEL OLARAK	213
II. DAVA SÜRELERİ	213
A. Genel Süreler.....	213
B. Özel Süreler	215
III. SÜRELERİN BAŞLAMASI.....	216
IV. SÜRELERİN HESAPLANMASI.....	218
A. 60 Günlük Süreler.....	219
B. 30 Günlük Süreler.....	219
C. Şubat Tebligatları.....	219
V. SÜRELERİN DURMASI.....	219
A. İlgililerin, Haklarında İdari Davaya Konu Olabilecek Bir İşlem ya da Eylemin Yapılması için İdari Makamlara Başvurması (İYUK. m.10 Başvurusu)	220
B. Üst Makamlara Başvurma (İYUK m. 11 Başvurusu)	224
1. İYUK 10 ve 11. Madde Başvurularının Karşılaştırılması	227
2. İYUK 10 ve 11. Madde Başvurularına İlişkin Pratikler	227
C. Bilgi Edinme Kapsamında Yapılan Başvuru	229
D. Kamu Denetçiliği Kurumuna Yapılan Başvuru.....	230
VI. SÜRELERİN KESİLMESİ.....	230
A. Görevli Olmayan Yargı Yerlerine Başvurma	230
B. Dilekçelerin Reddi Kararından Sonraki Ek Süre.....	231
C. İdari İşlem Nedeniyle İptal ve Tam Yargı Davasının Birlikte Açılması Durumunda Tam Yargı Davasının Süresinin İşlememesi.....	231
VII. TAM YARGI DAVALARINDA SÜRE	232
A. İdari İşlemden Doğan Tam Yargı Davasında Süre (İYUK. m.12).....	232
1. Doğrudan Doğruya Tam Yargı Davası Açılması	233
2. İptal ve Tam Yargı Davalarının Birlikte Açılması.....	233
3. İptal Davası Açıldıktan Sonra Tam Yargı Davası Açılması	233
B. İdari Eylemden Doğan Tam Yargı Davasında Süre (İYUK. m.13).....	234
C. İYUK 12. ve 13. Maddelerinin Karşılaştırılması	235
D. İYUK 11, 12 ve 13. Maddelerinin Uygulanmasına İlişkin Yöntem	236
VIII. SÜRELERE GENEL BAKIŞ	238

ONUNCU BÖLÜM İDARİ YARGIDA ÖZEL DURUMLAR

I. İDARİ DAVALARDA İSPAT VE KANITLARIN TESPİTİ	243
II. YARGI YERİ BELİRLENMESİ (MERCİ TAYİNİ).....	244
III. BAĞLANTILI DAVALAR	244
A. Genel Olarak.....	244

B. Koşulları.....	245
C. Bağlantı Kararının Verilmesi	245
D. Bağlantı İsteminin İlk Derece Yargı Yerince Kabul Edilmemesi Kararına İtiraz	246
IV. ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN İDARİ DAVALARDA YER ALMASI	246
A. Davaya Katılma	246
1. Genel Olarak	246
2. Koşulları	247
3. Usul	248
4. Sonuçları	248
5. Giderler	249
B. Davanın İhbarı (Duyurulması).....	249
1. Tanımı ve Koşulları	249
2. Usul	250
3. Sonucu	250
V. DAVAYA SON VEREN TARAF İŞLEMLERİ	250
A. Davadan Feragat.....	250
B. Kabul	252
VI. İDARİ YARGIDA HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU İLE VERGİ USUL KANUNUNUN UYGULANACAĞI DURUMLAR	253
VII. İDARİ YARGILAMADA YENİ BİR KURUM: İVEDİ YARGILAMA	254
A. Genel Olarak.....	254
B. Yargılama Yöntemi.....	254
C. Yargılama Konusu Uyşmazlıklar	256

ONBİRİNCİ BÖLÜM
İDARİ YARGIDA KANUN YOLLARI
(KARARLARA KARŞI BAŞVURU YOLLARI)

I. GENEL OLARAK	257
II. AMACI	257
III. TÜRLERİ.....	258
IV. KANUN YOLLARINA BAŞVURULAMAYACAK KARARLAR	260
V. KANUN YOLLARI DIŞINDA DİĞER BAŞVURU YOLLARI	260
A. “Kararın Açıklanması veya Aykırılıkların Giderilmesi” ve “Yanlışlıkların Düzeltilmesi” Yolları.....	260
1. Açıklama veya Aykırılıkların Giderilmesi	261
2. Yanlışlıkların Düzeltilmesi.....	262
B. Kanun Yolu Niteliği Taşımayan Özel İtiraz Yolu	262
VI. OLAĞAN KANUN YOLLARI	263
A. İstinaf	263
1. Genel Olarak	263
2. İstinaf ve Temyiz Yollarının Karşılaştırılması	264
3. İstinaf Mercii	264
4. İstinaf Konusu Olan Kararlar	264
5. İstinafa Konu Olmayan Kararlar.....	265
6. İstinaf Süresi.....	265
7. İstinaf Yöntemi ve Dilekçenin İncelenmesi	265
8. İstinaf İncelemesi Üzerine Verilen Kararlar	266
B. Temyiz	267
1. Temyiz Yeri	267
2. Temyiz İstemi	268
3. Temyiz Konusu Kararlar	268

4. Temyiz Edilemeyecek Kararlar	269
5. Temyiz Süresi	270
6. Temyiz Dilekçesinin Verilmesi ve İncelenmesi	270
7. Temyiz İncelemesi	271
8. Temyiz Nedenleri	272
9. Temyiz İncelemesi Sonucunda Verilen Kararlar	272
10. Temyizden Vazgeçme	273
11. İstinaf ve Temyiz Yollarında Yürütmenin Durdurulması	274
C. İstinaf ve Temyiz Yollarının Karşılaştırılması	275
VII. OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI	276
A. Kanun Yararına Temyiz	276
B. Yargılamanın Yenilenmesi	277
1. Koşulları	277
2. Yargılamanın Yenilenmesi İsteminin İnceleneceği Yer ve Usulü	279
VIII. ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİNDE KANUN YOLLARI	279
A. Genel Olarak	279
B. Olağan Kanun Yolu: Kararın Düzeltilmesi	280
C. Olağanüstü Kanun Yolu: Yargılamanın Yenilenmesi	280
ÇÖZÜMLÜ ÇIKMIŞ SORULAR	283

İDARİ YARGI TEMEL KANUNLARI

DANIŞTAY KANUNU,	423
BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ, İDARE MAHKEMELERİ VE VERGİ MAHKEMELERİNİN KURULUŞU VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN	449
İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU,	458
ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ KANUNU	482